

זמן קריאת שמע?

פרשת ויגש מעניקה לנו שני רגעי שיא מרגשים. הרגע הראשון הוא התוודעות יוסף לאחיו, והרגע השני הוא המפגש של יעקב ויוסף לאחר ניתוק של יותר מעשרים שנה. אני מניח שכל אדם היה שמח להיות נוכח ברגעים מרגשים אלה ולחוות את החווייה העצומה שבמפגשים אלה. אולם לקורא מחכה הפתעה כאשר מתואר המפגש של יעקב ויוסף. התורה אומרת כך: "וירא אליו ויפול על צואריו ויבך על צואריו עוד". (מו', כט). הפרשנים מעלים כאן קושי ברור לעין – מדוע הבכי מתואר בלשון יחיד ואינו מתואר כפעולה שעשו אותה גם יעקב וגם יוסף? הקושי אכן גדול, אך לא פחות קשה ממנו הוא התשובה שרש"י נותן בשם חז"ל. לפי דבריו של רש"י, בעת המפגש היה עסוק יעקב אבינו בקריאת שמע מפני שהגיע זמנה ולכן רק יוסף בכה. ברור שחכמינו רצו לבטא כאן מסר, שכן קשה להבין האם יעקב לא יכול היה להמתין עם קריאת שמע עוד כמה דקות? אפילו לא כתוב שזמן קריאת שמע עמד לחלוף, אלא שיעקב קרא קריאת שמע? כדי לענות על כך ניתן ללכת בכמה כיוונים, אולם לפני מתן תשובה, ניתן להצביע על מקרה שמזכיר את המקרה הזה ולנסות להשיב על שניהם כאחד. מאות שנים לאחר **יעקב אבינו** יעמוד אדם בשם **רבי עקיבא**. גדול ישראל זה מוצא את מותו בצורה קשה וכואבת. בעת הוצאתו להורג רבי עקיבא שם לב שזהו זמן קריאת שמע, והוא מקיים מצוה זו ממש ברגעי הריגתו. קיום המצוה בעת הזו גורר תמיהה מקרב תלמידיו ששואלים אותו: "רבינו, עד כאן!?" (ברכות סא, ב). רבי עקיבא עונה את תשובתו המפורסמת שכל ימיו המתין לרגע שיוכל להוכיח לעצמו שהוא מסוגל לקיים מצוה זו גם בעת שנוטלים את נפשנו ניתן להצביע על נקודות דמיון מעניינות בין יעקב אבינו לבין רבי עקיבא ראשית לכל השורש של השם שלהם זהה. השורש "**עקב**" מבטא את יכולתם להיות עקביים ולהתמיד בקיום רצון ה'. לשני אישים אלה הייתה אשה אהובה בשם רחל, ושניהם נעדרו מבתיהם יותר מעשרים שנה. שניהם היו רועי צאן ולשניהם היו חיים מלאי מכשולים וקשיים לשניהם גם היו יחסים מורכבים עם החותן שלהם. (ניתן להוסיף את המדרש שחז"ל דרשו על בר כוכבא – "דרש כוכב מיעקב" – שוב קשר בין רבי עקיבא שתמך בבר כוכבא לבין יעקב). נוסף על כל אלה כמובן אפשר להוסיף את ענייננו והוא אמירת קריאת שמע בזמן מפתיע. המעניין הוא שרבי עקיבא אומר זאת בשעת מותו, ואילו יעקב אומר זאת ברגע שהוא "חי מחדש" ("ותחי רוח יעקב אביהם"). האם ניתן לענות על הקושי באמצעות השוואה זו? ראשית, ניתן לדייק שלא הייתה כאן קריאה מכוונת אלא קריאה שגרתית, ושני גדולים אלה מלמדים אותנו שיטתו צורך לשמור על שגרה **ועקביות** של עבודת ה' גם ברגעי שיא ושפל. בהקשר של יעקב ניתן להוסיף ולומר עניין נוסף. ישנו מדרש מופלא המתאר את רגעי האחרונים של יעקב, עת שמתכנסים בניו סביב מיטתו. הגמרא במסכת פסחים (נו ע"א) מתארת שיעקב חש שאולי משהו מבניו אינו מתכוון להמשיך בדרכו, ואז בניו מרגיעים אותו באומרם: "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", כאשר הכוונה בישראל היא ליעקב אביהם. לנוכח זאת הוא אומר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". ללמדנו שברגע זה הבין יעקב שאם כל בניו ממשיכים את דרכו מובטח ששם ה' יהיה נישא לנצח. (זהו המקור לאמירת קריאת שמע בתוספת המשפט: "ברוך שם וכו'" למרות שזה לא מופיע בספר דברים). לאור זאת ניתן להסביר את קריאת שמע של יעקב דווקא בעת המפגש עם בנו האובד. כל אותן שנים שלא ידע יעקב מה עלה בגורלו של בנו האהוב יוסף, ידע יעקב שיטתו פגם בהופעת שם ה' בעולם, מכיון שחסר אחד מיסודות התגלות ה' בעולם. משראה יעקב את יוסף ידע שכסאו של ה' שב להיות שלם ולכן קודם לכל הוא אומר קריאת שמע שלמה ולאחר מכן חזר למפגש המרגש עם בנו. בין אם הייתה זו קריאה שגרתית ובין אם הייתה זו קריאה מכוונת, רבי עקיבא ויעקב מנחילים לנו מורשת מפוארת של עבודת ה' בכל עת. שני גדולים אלה מהווים עבורנו השראה ברגעי גאות ושפל למצוא את הקשר המיוחד עם רבוננו של עולם גם קריאת שמע של רבי עקיבא נישאה בפי רבים מעם ישראל שמסרו נפשם על קידוש ה'. הקריאה של רבי עקיבא העניקה לאותם צדיקים תחושה של התעלות ברגעים קשים אלה. שני גדולים אלה הורישו לנו מורשת נצח, ומי ייתן ונזכה לאמר את קריאת שמע ברגעי שמחה.

שבת שלום הרב יוני,

מנהל בית הספר